

VESTITORUL

Organ al Eparhiei române unite de Oradea-Mare și revistă de cultură religioasă.

Redacția și Administrația:
Oradea-Mare,
Parcul Ștefan Cel Mare No. 8.

Apare la 1 și la 15 a fiecărei luni.

Abonament:
Pe un an 120 Lei.
Exemplarul 5 Lei.

PARTEA OFICIALĂ

No. 2677/1925.

Concurs la catedra de matematică dela liceul de fete din Beiuș.

Pentru complinirea catedrei de matematică dela liceul român unit de fete din Beiuș prin aceasta publicăm concurs cu termenul de 10 Octombrie 1925. Cererile prevăzute cu documentele de studii și cu extrasul de botez al suplicantelor se vor înainta acestui Ordinariat până la termenul mai sus indicat.

Oradea-Mare, la 9 Septembrie 1925.

— **Comisiile Sinodale.** In vederea recentului Sinod diecezan s'au constituit următoarele trei comisii:

I. Comisia spirituală: Președinte: Rvs. Ilie Stan canonic. **Membrii:** Mgr. Ludovic Vida, Cl. Dr. Nicolae Flueraș, Mon. Ioan Teușan, Cl. Dr. Ludovic Tăutu și On. Antonie Pop.

II. Comisia administrativă: Președinte: Ill. Dr. Gheorghe Miculaș, vicar episcopesc, prelat papal. **Membrii:** Rvs. Petru Tămăian, canonic; Rvs. Dr. Valeriu Hetcou, Rvs. Camil Selegian, Dr. Paul Luran, Mon. Cornel Sabo, Mon. Vasile Barbul, Mon. Ioan Turdean, On. Gheorghe Barna și On. Simion Gocan.

III. Comisia economică-financiară: Președinte: Ill. Dr. Iacob Radu, prepozit-prelat papal. **Membrii:** Ill. Samuil Ciceronescu, canonic-prelat-papal, Mgr. Dr. Grigorie Pop, canonic-camerar papal, Rvs. Gheorghe Maior, Mon. Alexandru Mihuț, și On. Liviu Fogaș.

— Comisia spirituală e convocată pe ziua de 22 Sept. a. m. ora 10, la Seminar.

— **Schimbări in clerul diecezan:** Rvs. Petru Tămăian, canonic a fost numit Rector al Academiei teologice și al Seminarului teologic și domestic; On. Gh. Pinteș dela parohia Soncoiș la Ciumești; Rvs. Ign. Sabo, dela Ioăniș la Șoncoiș; On. Io. Vlaicu, dela Uileac la Ioăniș; On. Nic. Sabo, dela Oradea-Catedrală II la Portița; adm. int. la Oradea II. Mon. Fr. Hubic, profesor de teologie; Mon. Gh. Voștinar, dela Minișul de sus la Minișel.

PARTEA NEOFICIALĂ

Sinod diecezan

Salutăm cu o deosebită bucurie fericită ideie a P. S. Sale Episcopului nostru diecezan, de-a convoca un sinod diecezan-care, credem, va însemna o nouă etapă, un nou suflu de viață, o regenerare a vieții noastre bisericesti diecezane.

Intre multele și importante chestiuni, ce se vor desbata, credem, că i-se va da cuvenita atențiune și chestiunii școlare, chestie arzătoare, dela care depinde, în mare parte, viitorul diezezei noastre, și căreia trebuie să i-se găsească o soluție potrivită cu împrejurările de azi. Dacă am pierdut școala am pierdut totul.

Luminatele națiuni catolice din Apus duc azi o luptă îndârjită pentru recucerirea școlii, pierdute din propria lor vină. Azi sunt silite, ca cu banul lor greu, să susțină școli particulare catolice, unde să-și poată păstra religia strămoșilor lor neatinsă, copiii lor feriți de infecția școlilor Statului, cari propagă cu nemiluita ateismul, indiferentismul și morala laică.

Dumnezeu să ne ferească de timpuri, când cu inimă sângerândă va trebui să plătim banul și pentru susținerea școlilor de stat, unde ni-se vor descreștina copiii, și va trebui să ne clădim și școli catolice, unde să ne fie puși copiii la adăpost de primejdia oricărei infecții antireligioase și tendințe anticatolice.

Nu vrem să jicnim pe nimeni. Avem respectul corpului învățătoresc de azi, pătruns de un elan așa de laudabil. Dar, increderea, în atitudinea ce o va avea învățătorimea viitorului, față de *chestiunile religioase*, atunci, când învățământului religios în noua lege a învățământului *normal* i-se dă o așa puțină importanță, *chiar ridicolă*, să zicem, nu poate fi mare. Va trebui să facem deci de pe acum tot ce e de făcut, ca să nu ne trezim cu niște triste amăgiri și regrete târzii.

Asta în atențiunea Părinților noului Sinod.

Ceeace am dori apoi e, ca la Sinod să fie invitați, ca oaspeți, și laicii mai marcantți ai vieții noastre bisericești diecezane, ale căror sfaturi și păreri încă nu ne va strica a le cunoaște.

Păr. Dr. Tăutu.

Pe ce se razimă

primatul de jurisdicție al episcopului dela Roma.

Partea B. Primatul episcopilor dela Roma.

1. Mărturia ss. Părinți.

(Urmare.)

În aceste documente sunt dovezi absolute că Petru și Pavel au fost episcopi ai Romei.

j) S. Ignatie, (107) episcop de Antiochia, chemat de Traian la Roma într'altel scrie și Romanilor (bisericii din Roma) o epistolă, în care zice: „*nu ca Petru și Pavel vă poruncesc vouă*.” (Rom. 4, 3. Funk). De unde se vede că Petru și Pavel au poruncit Romanilor; ceace nu poate însemna alta decât că le-au fost superiori.

k) S. Clemente Romanul (92—101), învrăjbindu-se între sine preoții și poporul din Corint scrie, cu autoritatea lui apostolică, o epistolă bisericii din Corint în care-i provoacă la pace. Într'altel amintește și faptul că Petru și Pavel i-au premers lui cu exemplu bun și că au reposat între ei:

1. „AlPina ton arheon ipodigmaton pavsometha, elthomen epi tous *éngista ghenoménu athlitas*? Lavomen tis gheneas imon ta ghenéa ipodigmata. Dia zilon ke fthónon i mejisti ke dikeótati *styll* ediochtisan ke eos thanátu ihlisan 3. Lavomen pro ofiháimon imon tous agathous apostolous 4. *Pétron*, os dia zilon ádikon ouch ena oude dio, alla plionas ipinenchen pónous ke *uto* martirisas eporefthi is ton ifilomenon topon tis doxis 5... Pavlos... etc. 6, 1. Toutis tis andrási oslos pollteosamenis sinitristhi poli plitos eklekton, itines polles

ekies ke vasanis dia zilos, páthontes ipodigma kalliston egénonto *en imin*”. 5, 1. — Sed ut vetera exempla relinquantur, *ad proximos athletas veniamus*: *saeculi nostri* generosa exempla proponamus. 2. Propter zelum et invidiam, qui maximae et iustissimae *columnae* erant persecutionem passi sunt et usque ad mortem certaverunt. 3. Ponamus nobis ante oculos bonos apostolos; 4. *Petrum*, quis propter zelum iniquum, non unum aut alterum, sed plures labores sustulit, atque ita testimonio perhibito in debitum gloriae locum discessit. 5... Paulus... 6. 1. Viris istis sancte vita instituentibus magna electorum multitudo aggregata est. qui supplicii multis et tormentis, propter zelum passi exemplar optimum *inter nos* exstiterunt¹⁾.

Din felul cum vorbește Clement (între noi²⁾ au murit, „li-s'au alăturat alții mulți” etc.)³⁾ reiesă clar că e vorbă de petrecerea și moartea Apostolilor în Roma. Paul Monceaux, celebrul critic zice: „... de ce texte celebre, on doit tirer trois indications précieuses: 1. Clement considerait Pierre et Paul comme *les apôtres* de l'Eglise romain; 2. il admettait le martyre de Pierre à Rome; 3. il plaçait ce martyre au temps de la persecution de Neron⁴⁾”. Monceaux mai adaugă; „Or, la lettre a été écrite à Rome, vers 95, trente ans après le martyre de deux apôtres, par un homme qui les avait sûrement connus. Il faut être bien exigeant pour ne pas reconnaître dans ce texte un témoignage de premier ordre⁵⁾”.

l) O dovadă foarte veche, chiar contimporană, avem, și în apocriful *Ascensio Isaiae* găsită nu de mult (1909) de Eug. Tisserant, în care se descrie cum Noul Beliar a omorât „pe unul din cei doisprezece apostoli ai Preaiubitului” („*unum ex duodecim Dilectissimi apostolis*” v. 4, 3). După părerea criticilor literari Clemen⁶⁾ și Charles⁵⁾ acest document e de pe vremea lui Nero; însuș Harnack zice: „Ein unverdächtliches Zeugniß für den Tod des Petrus in Rom, unter Nero⁶⁾”.

Iată deci mărturia cea unanimă a Bisericii întregi, din toate timpurile și din toate locurile, despre episcopatul Roman al sf.-lui Petru. Mărturie, care, prin celece vom spune sub 2 și 5, va obține o valoare iresturnabilă. Dar și ea în sine, ce lanț frumos de mărturii dela era apostolică până în secolul IV, când episcopatul roman alui Petru este universalmente admis.

Toate încercările ortodoxe de-a explica acest fapt puternic, dovedit prin un întreg șir de mărturii al episcopatului s.-lui Petru la Roma, prin legende, „*anumite tradiții*” și „*deducții*” sunt neputincioase încercări în fața mărturiilor seculare, alui Clemente Romanul, Ignatie de Antiochia, *Ascensio Isaiae*, Ireneu, Tertulian și ceilalți cari i-am văzut. *Ce ne vor spune încă cataloagele episcopale romane și monumentele arheologiei creștine ?!*

2. Ce spun cataloagele vechi ale Papilor ?

Cataloagele Papilor, documente literale foarte vechi, toate, fără excepție, pun de întâi episcop al Romei pe sf. Petru.

1) Clem. ep ad Rom. 5, 1 sqq.

2) Rev. Hist. et. Lit. relig. 1910 pp. 216 sqq.

3) Monceaux, *ibid.*

4) Ztsf. f. Wiss Theol 1896.

5) The Asens. Of Is. 1900

6) Sitzgber. Akad. z. Berlin 1900 pe 984.

a) Catalogul lui Augustin (354—430): „... ab ipso Petro numeramus, cui totius Ecclesiae figuram gerenti, Dnus ait: Mt. 16, 18, (Petro enim successit Linus etc. ... Siricius, Anastasius, In illum autem ordinem episcoporum qui ducitur ab ipso Petro usque ad Anastasium (299—401) ¹⁾

b) Catalogul sf.-lui Epifanie (374—377): „I ton en Romi episkópon diadochi tavtin echi tin akoluthian: Petros ke Pavlos, Linos ke Klitos, Klimens, Evaristos, Alexandros Xystos, Telesforos, Pios, Anikitos = Romanorum Pontificum ista successio est: Petrus et Paulus, Linus ac Cletus, Clemens etc.²⁾

c) Catalogul lui Optat de Mileve (372—376): „Negare non potes scire te in urbe Roma Petro primo catedram episcopalem esse collatam, in qua sederat omnium apostolorum caput, Petrus ... sedit prior Petrus, cui successit Linus etc. ... Damasus Siricius, hodie qui noster est socius“. (Nu poți să negi că nu știi, că în orașul Roma scaunul episcopesc l-a căpătat Petru, în care a șezut corifeul tuturor apostolilor ... lui i-a urmat Linus șcl. Damasus, Siricius tovarășul nostru de astăzi.³⁾

d) Catalogul lui Eusebie, istoriograful, de pe la anul 324, este întemeiat pe documente mai vechi, pe autoritatea lui Ireneu, Hegesip, Iuliu Africanul. El sună așa: Petru și Pavel, Linus, Anacleț, Clemente ... etc.

e) catalogul lui Tertulian (ca 200) nu e propriu zis un catalog; el zice numai că Clemente a fost ordonat (hirotontit?) de Petru: „Romanorum Ecclesia Clementem a Petro ordinalum edit“ ⁴⁾, ceace poate fi adevărat, chiar dacă între Petru și Clemente au mai fost și alți episcopi romani. A-l aduce pe Tertulian în contra tradiției unanime, în ceace privește seria episcopilor romani, înseamnă a nu înțelege textul lui.

f) Catalogul Liberian din sec. III. pune pe Petru de întâiul episcop al Romei.⁵⁾

g) Catalogul s.-lui Ireneu (ca 180) începe: Themelíōsantes ke ikodomisantes i makarii apostoli tin ekklesian, Lino tin tis episkopis liturghian anechirisan. Tutu tu Linu Pavlos en tes pros Thimoteon epistoles memnite. Diadechete de afton Anaklitos, meta touton de trito topo apo ton apostólon tin episcopin klirute Klímis o ke eorakos tous makarius apostólos⁶⁾. Intemeiând și orânduind fericirii apostoli (Petru și Pavel), Biserica (din Roma), au predat slujba episcopiei lui Linus. Pe acest Linus îl pomenește Pavel în ep. către Timotei. Lui i-a urmat Anacleț, după acesta, în locul al treilea, după apostoli, episcopia a moștenit-o Clemente, carele a și văzut pe fericirii apostoli (Petru și Pavel).“

„Intrucât se spune în acest text că Linus și nu

Petru a fost primul episcop al Romei, o vede ori și cine. Celce întemeiază o biserică nu e nimica? E evident, că Ireneu vrea să spună că după Apostoli a urmat Linus, așa că e neîndreptățită explicarea, că după Ireneu Linus și nu Petru ar fi fost cel dintâi episcop al Romei.

h) Cel mai vechiu catalog al episcopilor Romani l-a făcut Hegesip, care pela anul 155 vine la Roma și, pe bază de documente, compune catalogul episcopilor romani până la Anicet. Hegesip nu numește pe Petru, dar fără îndoială și după Hegesip Petru era întâiul, căci toate celelalte cataloage s'au făcut după alui Hegesip, chiar și alui Eusebiu, care avuse la mână catalogul făcut de *orientalul* Hegesip.

Deci toată tradiția istorică a bisericii vede în Petru pe primul episcop al Romei.

3. Prima epistoală a sf.-lui Petru.

Dela sf. Petru ne-au ramas două epistoale grecești, de o frumuseță rară și de un conținut admirabil. Era firesc, ca și în acestea epistoale să se caute ceva urmă despre locul unde s'au scris. S'a și găsit în întâia epistoală următoarea frază:

I Petr. 5, 13: „*închină-se vouă Biserica cea din Vavilon și Marcu fiul meu*“. Biserica creștină a crezut dela început, că aici e vorba de „Roma“, pe care apostolul o numește, figurat, Babilon, pentru corupția ei mare și, pentru că era mare vrășmașă a numelui creștin. Această numire de „Babilon“ dată Romei o folosește și s. Ioan Evanghelistul, care a scris Apocalipsa. În Apocalipsă Roma e numită de 6 ori Babilon. Numirea aceasta era la creștinii cei vechi foarte răspândită, chiar obicinuită, după cum ne spun Papia (130) și Clemente Alexandrinul (150¹⁾.

Azi toți autorii mai răciți la cap de fierbințelile urei Romane, admit, că aici nu e vorba de Babilonul de lângă Eufrat, ci de Roma, care e numită așa figurat. Autori ca Bishop Ellicott, Farrar, Livius, Speaker,²⁾ chiar și anticristul Renan³⁾ admit, că epistola aceasta a fost scrisă din Roma. Numai pentru unii ortodocși e „mult mai verosimilă părerea teologului german Nösgen (Gesch. der apostol Verkündigung p. 39) după care Petru, silit să iese din hotarele stăpânite de Irod, s'a îndreptat spre ținuturile Eufratului... De aici și-a scris el epistolele sale către comunitățile creștine din Asia mică⁴⁾, făcându-se astfel de răs prin o teorie neîntemeiată absolut pe nici o indicațiune istorică, fie cât de palidă.

Că aici nu poate fi vorba de Babilonul Eufratului, se vede: 1. de acolo, că întreaga tradiție creștină nu

¹⁾ La Euseb. H. E. II. 15.

²⁾ Commentary (in 1 P. 5, 13:) „...juxta unanimem consensus veterum, Babylon hic Romam significat“.

³⁾ Insuș Renan zice că „en ce passage (1 Petr. 5, 13), Babylon désigne évidemment Rome; c'est ainsi qu'on appellait, dans les chrétientés primitives, la capitale de l'empire“ cf L'Antéchrist, p. 122 n. 2.

⁴⁾ Lăzărescu, „Legea Rom. No. 12, p. 5, col. 1.

¹⁾ ep. 43, 3, 7; 53, 1, 28.

²⁾ Adv. haer. 27, 6.

³⁾ De schism. Donati 2, 28; 2, 6, 9.

⁴⁾ De praescr. 32.

⁵⁾ Duchesne: Lib. Pontific. v. I. Introd p. VI.

⁶⁾ Adv. haeres. III. 3, 3.

știe nimic despre o comunitate creștină din Babylon pe acele vremuri. 2. Cum se poate, ca despre biserica întemeiată de fruntașul apostolilor, să păstreze întreaga tradiție istorică bisericească un mutism așa de complet și așa de inexplicabil? Despre toți apostolii știe tradiția sau măcar legenda, care pe undeva fost. Andrei prin Scythia, Varolomeiu prin India, Iacob în Ierusalim ș. m. d. Despre Petru nu spune nici o tradiție, nici măcar o legendă, să fi umblat prin Babilon. Dimpotrivă, tradiția istorică despre un episcopat roman al lui începe cu însași epoca apostolică, cu Clemente, Ignatie șcl.

Dar vezi bine, ce nu vor susținea ortodoxii, numai să nu aibă „papistăii“ argumente pentru susținerea tezei lor. Pentru ei sunt mult mai probabile aiurările cutărui teologăș obscur, german, decât argumentele marilor Părinți și istoriografi bisericești.

Cu majoritatea istriografilor serioși dar, vom continua și noi a vedea în 1 Petru 5, 13, o dovadă a prezenței sf.-lui apostol Petru la Roma, așa cum a văzut acu-s o mie optsute de ani Papia și Clemente Alexandrinul⁹⁾ și cum văd și azi toți savanții serioși.

4. Episcopaiul Roman a lui Petru în cărțile bisericești orientale.

Ne miră foarte mult faptul, cum de se opintesc frații ortodocși într' atâta, să dovedească, că s. Petru n'a fost episcop de Roma, când cărțile lor liturgice sunt pline de recunoașterea acestui episcopat. Nu socotesc ei, că prin aceasta își blamează, cel puțin, cărțile lor sfinte?

Mineiele lor, în cari s'au înscris înainte de desbinare și persoane sfinte cari au împodobit cu strălucirea lor scaunul papal al Romei, un Clemente, un Martin, un Leon ș. a, au cuvinte din cele mai elogiase la adresa acestor persoane, tocmai pentru faptul, că au împodobit cu prezența lor „Scaunul lui Petru“. Iată câteva exemple:

Mineiul ortodox la 30 Iunie (la Laude) recunoaște, că Petru a fost cel dintâi episcop al Romei, când zice despre el „Romei celei mai mari decât alte cetăți, tu ai fost întâi episcop, . . . Petre“.

Asemenea în troparul zilei de 16 Ianuarie, (Inchinarea cinstitului lanț al s.-lui și întru tot lăudatului apostol Petru), cărțile bisericești ortodoxe zic: „Roma nepărăsind . . . celce ai fost decât apostolii mai întâi pe scaun șezător“. În aceeaș zi în peasna a VII, irmos 5 dela Utrenie se zice despre sf. Petru: „în Roma cea veche a reposat, celor dela răsărit dându-le lanțul spre închinăciune“.

În 25 Noemvrie cărțile ortodoxe fac pomenirea Celui între SS. Părintelui nostru Climent Papa Romei¹⁰⁾ despre care ele spun multe de toate: că „prin căpetenia apostolilor, Petru, a fost tras spre sfînțenie“, că „Petru l-a lăsat vrednic următor lui-și în urma că-

ruia bineocârmuind Biserica“ (Mărire dela înserat); „cu picăturile dumnezeeshilor învățuri ale lui Petru s'a adăpat inima lui“ (Can. 2 tr. 2); „s'a făcut ucenic corifeului Petru“ (înserat stih. 2); „ca unul carele a fost mai mare scaunului Romei, . . . ucenic a lui Petru“ (ibid.); „având temelie și întărire cuvintele lui Petru“ etc. — din cari toate apare, că Petru a fost episcop la Roma și Clement i-a fost lui urmaș.

La 2 Ianuarie biserica orientală face pomenirea s.-tului Părinte „Silvestru Papa Romei“ († 326). (Vezi oricare Minei sau Ciaslov ortodox). În Peasna a 8-a trop. 3 din Canon la Mâneccat ea cântă despre el „Arătatu-te-ai căpetenie a sfintei adunări (din Nicea 325) și-ai împodobit scaunul căpeteniei u rucilor (adică alui Petru); tot acolo la Icos; „Îmbogăndu-te cu scaunul căpeteniei apostolilor“ (adică cu a lui Petru din Roma). Mărturii tot atât de clare despre episcopatul roman alui Petru, al cărui urmaș a fost s. Silvestru.

În 18 Februarie, la pomenirea „s.-tului Părintelui nostru Leon († 461) papa dela Roma“, biserica ortodoxă zice despre el: „Făcutu-te-ai moștenitor scaunului Apostolului Petru“ (peasna I, trop. 3); „cel de-acum următorul cinstitului Petru, și îmbogățit cu scaunul cel mai de sus al aceiua“ (peasna VI, trop. 1).

În 14 Aprilie biserica ortodoxă serbează pomenirea „Celui între sfînți părintelui nostru Martin Mărturisitorul Papă al Romei“ despre care bis. ort. cântă: „Pre scaun înalt te-a pus Di tuturor (pe-al Romei)“, „ai șezut pe scaunul cel preainalt“ (v. Canonul, facerea lui Iosif p. 1, tr. 4; p. 5, trop. 4.)

Vedem dară, că pentru biserica ortodoxă, care vorbește prin cărțile bisericești de azi și din toate timpurile, este un adevăr incontestabil episcopatul lui Petru în Roma. Rog pe confrății mei ortodocși, să mă lămurească, cum se poate, ca ei să susțină teze contrare cărților lor bisericești, sau, cum trebuiesc înțelese acele enunțiații despre Petru, despre primatul și episcopatul lui roman? Căci nu mi pot închipui starea lor de conștiință, văzându-i pre ei crezând altfel, decât cum scriu cărțile lor bisericești.

5. Tradiția locală a bisericii romane despre s. Petru.

Ceeace ne mărlurisește atât de clar, tradiția universală a Bisericii întregi, despre un episcopat al sf. Petru la Roma, din veacul întâi până în zilele noastre, vine confirmat în mod neîndoios de tradiția locală a bisericii Romane.

a) Moaștele SS. Apostoli.

Să ne însemnăm faptul atât de caracteristic și în sine mult grăitor, că nici o biserică din lume, nici din Apus nici din Răsărit, nu s'a lăudat cu apostolatul stabil al S.-tului Petru, nu s'a lăudat mai vârtos cu trupul sau cu moaștele lui. Pe când biserica Ro-

⁹⁾ Vezi Eusebie, H. E. II, 15.

mei, deja de pe vremea apostolică, când trăia încă s. apostol Ioan, se provoacă prin episcopul său Clemente (95!) la memoria s.-lui apostol Petru.¹⁾

După Clement, la a. 200, preotul roman Caius, se laudă ereticului catafrigan (montanist) Proclus, că î-i poate arăta pe Via Ostiensă și pe Colina Vaticană trupurile sfinților apostoli Petru și Pavel.²⁾

„*Feriale Ecclesiae Romanae*“ („*Depositio Martyrum*“), o consemnare de-a sfinților (sinaxar) după părerea lui Monunsen³⁾ foarte veche, chiar de pe timpul morții s.-lui, vorbește de „natale Petri de cathedra“ ce se serbă „mense Februario VIII. kal. Martias“.⁴⁾ Tot în acel „*Feriale*“ e vorbă la *III. kal. Iul.* (29 Iunie) de „Petri in Catacumbas et Pauli Ostense, Iusco et Basso cons (alibus a. 258),⁵⁾ unde probabil trebuie să înțelegem o transferare sau o nouă așezare a moaștelor lor.

La anul 600, pe vremea Papei Grigorie cel Mare, din o scrisoare ce-o adresează acesta împărătesei Constantina, știm. că trupurile ss.-lor apostoli Petru și Pavel sunt încă tot la Roma și încă capurile împreună cu trupurile.⁶⁾

Moaștele apostolilor testificate ca existente la Roma din cele dintâi veacuri, ne sunt o dovadă din cele mai bune despre moartea și martiriul lor acolo.

b) „*Cathedra Petri*“.

O altă rămășiță arheologică, care ne testifică prezența și predicarea lui Petru în Roma, este *catedra sau scaunul sf.-lui Petru*, despre care vorbesc așa des și cărțile liturgice orientale și care se păstrează până astăzi în absida bisericii lui S. Petru. Despre aceasta „*catedră*“ vorbește deja „*Ferialul*“ acela vechiu, edat de Mommsen,⁷⁾ de o vechime foarte mare. Pe vremea când s'a scris acel catalog, de sigur deja pe vremea prigonirilor⁸⁾, la Roma se ținea sărbătoare în onoarea acelei catedre alui Petru. Aceasta sărbătoare o amintește și martirologiul Ieronimian redactat în sec. V, răzimat pe altele mai anterioare. Despre catedrala lui Petru vorbește și Tertulian (160—222) în *praescr. haeretic.* iar s. *Optat de Mileve* (370) zice către un eretic donatisc de pe vremea lui (Parmenian): „*Nu poți nega că n'ai ști, că în Roma i-s'a dat la început lui Petru o catedrală, în carea a șezut Petru, capul tuturor a-*

postolilor, de ce s'a numit și Cefas . . . În aceea unică catedrală, care este cea dintâi între daruri, a șezut mai întâi Petru, cui i-a urmat Linus, Clemens, Anaclel . . . etc. . . . Arătați-vă și voi originea catedrei voastre.“¹⁾

Pe la începutul s. VI. sub Papa Grigorie cel Mare, regina Teodolinda trimite un preot de-al ei la Roma să-i aducă moaște de-a sfinților. Preotul între altele îi aduce și oleu din candela ce ardea înaintea „scaunului unde a șezut Petru“²⁾. Acest scaun, aceasta catedrală, dupăcum spune celebrul arheolog *de Rossi* fusese acoperită în secolul al VI. cu fildeș, în care erau gravate scene din mitologia păgână, obicnuite pe atunci ca ornamentică, d. ex. sforțările lui Ercule. Precum vedem deci faptul catedrei lui Petru e bineînțeles în istorie.

Acestea sunt cele mai prețioase două monumente arheologice ce-le posedă biserica Romei: însuș trupul s.-lui ap. Petru (și Pavel) și catedrala de lemn pe care a șezut și a predicat s. Petru, amândouă mărturie de mărturie istorice din cele mai autentice.

Afară de acestea mai sunt în Roma și alte lucruri cari amintesc memoria lui Petru și Pavel; d. ex. figurile lor păstrate în mod *autentic numai la Roma*; înscripții cu numele lui Petru din veacurile cele mai vechi (II—III)³⁾ în cimitirul s.-ei Priscilla; grafitice cu numele lui Petru ș. a, cari toate confirmă mărturiile seculare ale istoriei despre un apostolat și episcopat al s.-lui Petru la Roma.

Obiecțiunile ortodoxe.

După toate acestea va fi ușor să răspundem obiecțiunilor ce se aduc din parte ortodoxă împotriva unui episcopat al s.-lui Petru la Roma.

1°. Că nici „în Faptele Apostolilor (etc.)“, cu un cuvânt în *Sf. Scriptură* nu se supune nimic despre venirea și predicarea s.-lui ap. Petru la Roma⁴⁾, nu e nimic; căci în *Sf. Scriptură*, nu trebuie să căutăm *toate* evenimentele ce se referă la începuturile creștinismului. Acestea le știm dela părinții apostolici și dela alți scriitori bisericești din veacurile întâi. În *Sf. Scriptură* nu se găsește mai nimic despre primele începuturi ale creștinismului. În *Sf. Scriptură* și îndeosebi în Faptele Apostolilor scrise de s. Evangelist Luca, cetim numai despre întemeierea bisericii din Ierusalim și Samaria prin sfinții apostoli, conduși de Petru, și despre călătoriile s.-lui ap. Pavel. Despre activitatea celorlalți apostoli *nu găsim nimic*. Dar de-aici sper, că nu va deduce nimeni, că aceia n'au lucrat nimic. Să ne spună frații ortodoxii ce găsim în Faptele apostolilor, în epistoalele s.-lui ap. Pavel și a celorlalți apostoli, despre locul și rezultatele activității *celoralți apostoli*. Unde cetim, măcar cât de puțin

1) „*Nouă ne-au premers cu exemplu*“, atleți cari au suferit, *între noi*“ cf. ep. către Cor.

2) Vezi Eusebie, H. E. 2, 25, 5—7.

3) Monum. Germ. Auct. antqssmi, 9, 7, 1.

4) Kirch, Enchirid. No. 544, 2.

5) *ibid.* 5.

6) Azi capurile sunt separate de trup, separare ce s'a făcut, probabil, în veacul al noulea, cu ocaziunea invaziunii Saracenilor (846) pentru ca relicviile să nu fie violate. La anul 1370 trupul sf.-lui Petru a fost transferat din Lateran în Vatican de către Urban al V-lea, unde se găsește și azi jos, în criptă; sarcofagul a fost deschis mai pe urmă pe vremea lui Urban al VIII. (sec. 17). Un istoric al moaștelor SS. App. P. și P. v. *Civiltă catolică* 17 August 1907.

7) v. mai sus.

8) Vezi Mommsen, l. c.

1) Opt. Milev. De schismate Donati f. f. f. 2, 2, 2—4.

2) „*Sedes ubi prius sedit scs. Petrus, ex. oleo*“, „*Oleum, de sede, ubi prius sedit scs. Petrus*“, cf. Marucchi: *D'un antico battistero*... p. 26 citat Dr. V. Suci: *Dogmat fund.* p. 241 nota.

3) cf. de Rossi: *Bollet. d'arch. crist.* 1867 p. 6.

în *S. Scriptură despre soarta Maicii Domnului*, care cred c'a fost ceva mai mult decât s. Petru. Despre s. Ioan, Vartolomeu, Toma, Filip, Tadeu, Andrei, etc. etc? Ei bine, ce cauți istoria creștinismului din veacurile întâi în *S. Scriptură*, când roșul și intenția apostolilor cari au scris, n'a fost să facă istorie, ci să întemeieze biserici. O știm doar prea bine, că până la marele Eusebie, Biserica nici n'a avut istorici. El a fost cel dintâi care a început să scrie o istorie sistematică a Bisericii pe bază de documente și tradiție. Să fie odihnit oricine, că faptul, că „nici în Faptele apostolilor, nici în epistolele s.-lui Pavel, nici în scrierile celorlalți apostoli nu se spune nimic despre un apostolat al s.-lui Petru la Roma, nu infirmă nici decât realitatea apostolatului roman al s.-lui Petru.

2. Dar „e direct inexplicabil, se zice,¹⁾ cum se face, că sf. ap. Pavel nu amintește în nici una dintre epistolele sale, scrise în timpul celor două captivități ale sale din Roma, nimic despre petrecerea și mai ales despre episcopatul sf. ap. Petru în Roma, câtă vreme el pe de altă parte, face atât de deasă amintire, în numitele epistole, despre toți colaboratorii săi și despre aproape toți fruntașii comunității creștine din Roma. Tot așa nu ne putem explica. . . cum sf. ap. Pavel în epistola sa către Romani, . . . nu amintește în rând cu fruntașii Achilla și Priscilla și cu ceilalți, cărora le trimite, în cap. 16 al epistolei, închinăciuni și de Petru, ca de întemeietorul și episcopul Bisericii romane din acel timp“.

Noi ne putem explica. Întâi, dacă privim salutarile ce le trimite s. Pavel la sfârșitul unor epistoale de-ale sale, vom găsi că acolo se amintesc tot persoane din anturajul s.-lui Pavel, colaboratori de-ai lui, persoane cari au fost încreștinați de el sau de cei aproape de dânsul, sau, cari l-au ajutat în mod special pe el în vestirea *Evangeliei*. *Vezi de ex. chiar ep. către Romani, Coloseni, 2 Tim, Filimon*. Trebuie să știm apoi, că s. Pavel a fost un temperament din cale afară exclusivist, căruia i-i plăcea chiar să se laude cu faptele și meritele sale²⁾, de aceea nu prea amintește ce-au lucrat și alți apostoli pentru Hristos.

Afară de aceea, episcopatul s.-lui Petru nu trebuie înțeles așa, că el a stăt permanent în Roma. El deși a fost cel dintâi, a fost apostol și ca atare, avea obligamentul să vestească evangelia tuturor. Deci e foarte probabil, că reținându-și el titlul de episcop și conducător al Bisericii din Roma și-a lăsat locuitor, iară el s'a ostenit în vestirea cuvântului și în vizitarea și supravegherea bisericilor, dupăcum ni-l arată Faptele în repețite rânduri. Și astfel ușor s'a putut întâmpla, că Petru de fapt, când a scris s. Pa-

vel din Roma, n'a fost acolo. Iar, că în ep. sa către Romani Pavel nu salută pe Petru, să ne însemnăm, pe lângă cele spuse despre ambiția lui Pavel, că el nu are obiceiul să amintească nici în celelalte scrisori ale sale pe episcopii bisericilor cărora scrie, cum nu amintește de ex. nici pe cel din Corint, Efes, sau în cea către Galateni. Dar de-aici nu urmează, că aceste comunități n'au avut episcopi. În Efes de era chiar Timotei, învățăcelul s.-lui Pavel.¹⁾

Oricum, tăcerea aceasta, oricât ar fi de caracteristică și de inexplicabilă, nu poate infirma de loc mărturia miilor de persoane (Clemente, Ignatie și toate celelalte) despre un apostolat și episcopat al s.-lui Petru la Roma.

3. Că „nici un scriitor dinainte de veacul al patrulea nu zice că Petru ar fi fost primul episcop al Romei“ o poate spune numai unul ce ignorează complet mărturiile aduse de noi în favorul venirii lui Petru la Roma, înainte de veacul al patrulea, cum sunt Clemente Romanul (92—101), Ignatie de Antiochia († 107), Dionisie de Corint (ca 170), Hegesip (ca 180), preotul roman Cajus (ca 200); Ireneu († 202) în mai multe locuri, Clemente de Alexandria (150—212), Tertulian († 222), Cyprian (249—258), Firmilian de Cezarea († 269), — cari toți presupun ca un fapt absolut neîndoios, episcopatul roman al s.-lui Petru. A căror mărturie prețuiește cu atât mai mult, că ei amintesc episcopatul roman alui Petru în trecut, vorbind despre alte lucruri, și-l presupun atât de sigur, încât întemeiază pe el alte fapte și dovezi, d. ex. superioritatea bisericii romane (Ireneu, Tertulian, Ciprian), necesitatea ca toate celelalte biserici să se unească în credință cu ea, etc.

4. Cum zice apoi Ireneu „că Linus a fost cel dintâi episcop al Romei, nu Petru“ va vedea oricine va citi textul original al lui Ireneu, carele zice: „întemeiând și întărind fericirii apostoli (Petru și Pavel) Biserica (romană), au predat slujba episcopiei lui Linus²⁾... căruia i-a urmat Anaclet apoi Climent etc...“ De unde se vede că primii episcopi au fost Petru și Pavel, și îndeosebi Petru, pe care toată tradiția Părinților îl mărturisesc de primul episcop al Romei; pe Pavel îl adaug numai pentru ridicarea prestigiului bisericii romane. După ei ori poate fiind ei încă în viață, urmează Linus, și poate și Cletus (sau Anaeclet) și al treilea Climent, despre care

5. zice Tertulian, că l-a „rânduie“ Petru („a Petro ordinatum“). Cum e să se înțeleagă această, „rânduire“ nu e sigur. Poate așa că, la hirotonia Petru, sau că Petru, fiind încă în viață, l'a designat pe Climent ca pe unul dintre fiitorii săi urmași. La tot cazul aceste două marturii alui Ireneu și Tertulian,

¹⁾ Să nu scăpăm din vedere, că în a 2 către Timot. Pavel amintește pe Linus, care probabil, fiind încă în viață s. Petru, era locuitorul și coadjutorul său.

²⁾ vezi mai sus la Ireneu.

¹⁾ cf. obi. 2.

²⁾ cf. d. ex. Rom. 1, 14; 15, 19; și alte multe locuri, unde Pavel vorbește cu multă ambiție despre cea ce-a lucrat și-a produs el pentru Hristos.

nu-și contrazic, pentru celce se ține de textul original și vrea să înțeleagă. Cu atât mai vârtos că și celelalte cataloage de episcopi ai Romei î-i dau dreptate lui Ireneu.

6°. „Anumita tradiție”, nu începe „de pe la mji-locul *veacul al doilea*”, nici „n'o găsim mai întâi în numitul apocrif al Pseudo-clementinelor, colecție de dată mai recentă, ci am văzut, că ea e reprezentată deja prin Clemente Romanul (95) și Ignatie de Antiochia (†107). Cea ce privește Actele lui Petru, să se vadă ce spune Eusebie despre ele (H. E. III. 1 și 3), că nici un scriitor bisericesc nu s'a folosit de ele; dar ele mai sunt și ulterioare lui Clement și Ignatie.

Inercarea apoi, de a lega tradiția apostolatului Roman alui Petru de un fir așa de subțire, cum e „deducția” lui Papia, din I. Petru 5, 13: („închină-se vouă biserica cea din Vavilon și Marcu fiul meu”), pelângă că e tendențioasă, mai e lipsită și de orice temei. Mai întâi, pentru că tradiția lui Petru e cunoscută deja înainte de Papia (130), după cum am văzut; a două oară, pentru că am văzut ce zic ¹⁾ oamenii cei deștepți despre acel „Vavilon”.

(Va urma.)

CRONICA.

— **Apel.** Direcțiunea „Patronajului”, ce se ocupă cu educarea morală și profesională a *servitoarelor*, roagă pe toți patronii să-și trimită *servitoarele* la școală, unde vor învăța multe lucruri bune și folositoare. Programul anului curent: 1. Instrucție morală. 2. Scris și citit. 3. Lucru manual (croitul, cârpiț de ciorapi etc). 4. Cunoștințe de gospodărie casnică (bucătărie, servit, grădină). 5. Cântece și jocuri naționale. Ședințele se țin în toată *Duminica* ora 4—6 d. m. în str. Dimitrie Cantemir No. 3 în etaj. E instalat și un proiectograf.

— *Predici.* La catedrală: Dum. 20 Sept. Păr. Aug. Cosma. — Dum. 27 Sept. Păr. prepozit Dr. Iacob Radu.

— **Convocator.** *D-nii profesori dela Academile române unite de teologie prin aceste sunt invitați la a IV ședință a Congresului lor, care se va țineea Marți în 6 Octomvrie ora 10 a. m. în Reședința episcopoească din Oradea-Mare. Având a se desbata pe baza celui primit în ședința din 8 Iulie*

¹⁾ Vezi mai sus; Renan însuș (Antichrst. p. 122) „en ce passage, Babylon désigne évidemment Rome;”

Regulamentul unitar al Academiiilor române unite de teologie. *Onoratele consilii profesorale sunt rugate a se prezenta în număr complet sau prin delegați cu puteri depline. Asemenea sunt rugați și cei ce au primit însărcinarea de-a compune manuale de teologie, ca la ședința din 6 Octomvrie să binevoiască a se prezenta cu un plan definitiv și bine determinat cu privire la persoanele asupra cărora s'a repartizat materialul specialității lor. Participanții la Congres să binevoiască a se anunța înainte și a descinde la Reședința Noastră sau la Seminarul Nostru teologic din Parcul Ștefan cel Mare No. 8, de unde li se vor repartiza și locuințele. Oradea-Mare, la 7 Septemvrie 1925. ss. Dr. Valeriu Traian Frențiu. ss. Dr. Al. L. Totu, secretar.*

— *Aviz pentru studenții în teologie.* Studenții Academiei teologice din Oradea-Mare vor avea să se prezinte *Sâmbătă în 17 Octomvrie*, zi, în care se vor ținea examenele de corigență, particulare și supltoare. Dum. în 18: „Veni Sancte”. In 19, 20, 21 exerciții spirituale obligatorii. In 22 cursuri. Vor avea să aducă un *Orologer* pentru uzul liturgic. *Rectoratul.*

— „Astra” la Reghin. „Asociația transilvană pentru literatura și cult. poporului român” și-a ținut anul acesta adunarea generală la Reghin, în zilele de 29—30 August corent, întru amintirea de 50 de ani, a celui de al doilea președinte al ei, *Baron Vasile L. Popp* (1867—1875), care-și doarme somnul de veci acolo. *DI Vasile Goldiș*, realesul nou președinte pe 5 ani, în cuvântarea de deschidere, unde n'a uita să pună, nu știm din ce motive, alături de marele unit *Baron Vasile L. Popp* și pe ortodoxul *Visarion Roman* mort acu-s 40 de ani, — a spus înralttele lapidarele cuvinte, cari de altfel exprimă *crezul moral* al Ardealului întreg: „Iubirea noastră de neam ne-a hărăzit o lacrimile (strămoșilor noștri) vărsate pe glia muncită pentru alții, dârza noastră hotărîre de a curăți polomida din hotare și a preface țara în grădina *cinstei* și a *dreptății*, e suptă din sufletele de mucenici ale inaintașilor noștri, cari au știut să moară pentru dreptate și au știut să rămână săraci în mijlocul grămezii de bani . . . In acest înțeles noi ne simțim încă tot robiți, câtă vreme *frați de-ai noștri* gem în întunec, câtă vreme se lăfăiește încă în societatea noastră *crima și rușinea*. Să ne ajute Dumnezeu, ca generațiunea noastră să facă un paș înainte spre idealul de mărire și fericire a națiunii române, care nu se poate zidi, decât pe *dreptate, muncă cinste și omenie . . .*” Așa e!

— *Congresul dela Stockholm.* La 19 August și urm. a avut loc, la inițiativa arhiep.-lui de Upsala dr. Nathan Söderblom, un congres internațional al protestanților și al ortodoxilor la Stockholm (Svedia). Congresul a lucrat în 4 secțiuni: 1. Secția continentului european sub prezidiul lui luț N. Söderblom 2. Secția țărilor britanice sub prez. arhiep.-lui de Can-

torbury; 3. Secția americană în frunte cu Rev. A. I. Brown, „bishop“ american și 4. Secția bisericilor ortodoxe ale Orientului sub prez. patriarhului de Alexandria, pentru că toți aceștia ei înșiși nu sunt uniți între sine. Sectele protestante în sinul protestantismului s'au înmulțit la infinit, iar ortodoxii știm că toți sunt „aftochefali“. Cine în ce păcătuiește, în acea se și pedepsește. Pe ceice se despart de adevărata Biserică alui Hristos, î-i ajunge bătaia sorții, că și alții se despart de ei. Congresul a discutat exclusiv chestii culturale, economice și de morală socială. Este un început laudabil de apropiere între creștini. Fiii rățaciți se doresc acasă. Semn bun.

Biserica catolică alui Hristos, dela care s'au rupt toți aceștia, și ortodocși și protestanți, după cum ne arată istoria, și care și azi singură face cât toți aceștia împreună, așteaptă, în posesiunea adevărului biruința luminii asupra întunericului, a adevărului asupra minciunii, a iubirii asupra urii, în sufletele acelor, cari o caută cu neliniște. Duhul Adevărului și Păstorul tuturor, Hristos, să ne lumineze pe toți.

— *Congresul general al preoșimei ortodoxe.* „Asociația generală a Clerului ortodox“ de sub presiul Economului Popescu Moșoaia și-a ținut la 25 August adunarea generală în Cernăuți discutând problema unui cotidian religios ortodox. Delegatul Aradului, Dr. Ciuhandu, n'a omis a începă pe uniți și aici, cerând intervenție în Maramureșul turburat de ei. De ce nu se poate o manifestație ortodoxă fără ură de frați?

BIBLIOGRAFIE.

A apărut: Dr. Iacob Radu, prepozit capitolar român-unit, prelat papal: *Samuil Vulcan episcopul român-unit al Orăzii-Mari (1806—1839) și biserica ortodoxă română.* Tipogr. și Libr. românească S. A. Oradea-Mare. Prețul 30 Lei pp. 104, 4°, mic.

Distinsul și neobositul nostru prepozit scoate deja a șep-tea operă valoroasă, prin cari se nizuiește a fi spre binele bisericii sale și a se face vrednic de memoria înaltașilor săi mari, al căror vrednic urmaș este în Capitlul din Oradea-Mare. Prezenta lucrare, care, după o introducere istorică de 39 pagini, cuprinde o bogată corespondență (34 adnexe) între marile mecenate Samuil Vulcan și episcopii neuniți din Arad, Moisa Nicoară și Vasile Moga, e o strălucită dovadă despre nobleța bisericii catolice unite, care n'a urit nici odată pe frați, ci i-a ajutat în zile grele cu sfatul și cu banul. Cartea desvălește o interesantă și luminoasă pagină din istoria poporului nostru și a diecezei noastre. Nu va fi preot și intelectual român care să n'o citească.

TIPIC.

20 Septemvrie: Dumineca după înălțarea S. Cruci. (Dum. a XV-a după Rus.) și S. Martir Eustatie. Vers 6.

Sâmbătă la înșărat pe 6, ale inv. 2, ale sârb. S. Cruci 2 și ale Martirului 2. Mărire Și-acum dogm. versului 6. Intrat. Prohimenul zilei. Stihovna inv. Mărire Și acum a sârb. s. Cruci din Mineiu. Trop. inv. Mărire: Trop. Martirului, Și-acum: Trop. Sf. Cruci.

Duminecă la Mănecat. Trop. ca Sâmbătă și toate după obiceiu ale inv. Evanghelia și Luminat inv. a 3 a.

La Sf. Liturghie, Fericirile v. 6. După intrat Trop. inv.

Mărire-Și-acum: Cond. Sf. Cruci. Apostolul și Evanghelia Duminecii după înălțarea Sf. Cruci. Apost. caută la Dum. [XXI. după Rus., iar Ev. la a III-a Dum. din Postul Mare. Axion: Irmosul S. Cruci. șcl.

La înșărat, (21 Sept. incheierea sărbătorii înălțării Sf. Cruci) Se cântă — fără intrat — vecernia sărbătorii.

27 Septemvrie: Dumineca săptămânei I. după înălțarea S. Cruci (Dum. a XVI-a după Rus.) și S. Martir Calistrat. Vers 7. Sâmbătă la înșărat pe 6, ale inv. 3 și ale S-tului 3. Mărire-Și acum. dogmatica versului. Intrat. Prohimenul zilei. Stihovna cu Mărire-Și acum. ale inv. Proparul inv. Mărire: Trop. Martirului v. 4. Și acum: Talna cea din veac. . .

Duminecă la Mănecat. Prop. ca Sâmbătă șcl. ca de obicei ale inv. Ev. și Luminat. inv. a 4-a.

La Sf. Liturghie. Fericirile v. 7. După intrat Trop. inv. Mărire: Cond. Mineiului. Și acum: Ceeace ești folositoare. Apostolul. Dum. a XVI-a după Rusaliu, Evanghelia Duminecii săptămânei I. după In. Sf. Cruci (Luca C. 5. v. 1) șcl.

La înșărat (28 Sept. Cuv. Păr. Hariton) pe 6 cu Mărire-Și acum ale Mineiului. Proh. zilei. Stihovna cu Mărire-Și acum din Mineiu. Trop. Sfântului: „Cu cergerile“ v. 8. Măr.-Și acum Născ. v. 8. „Celace pentru noi“... — Misă —

Schițe de predici.

☒ ☒ ☒

A) Duminecă după înălțarea Sf. Cruci.

„Căci ce va folosi omului de ar dobândi lumea toată și-și va pierde sufletul său“. (Marcu VIII. 36.)

Intr. Nu e de loc nedrept a reține pre cei drepti dela bucuriile lumii acesteia, cari sunt numai un miraj; ajungând la ele ne lasă sufletul gol

Tract. I. Sunt bucurii cari din natura lor sunt periculoase, or cât se văd de bune și frumoase: a) piesele teatrale nelese, filmele obscene, seratele „numai pentru adulți“. Piese clasice nu se mai pot da, căci publicul dorește frivolități.

b) Cetirea cărților imorale. c) Jocurile neiertate ex. cărți. Cei ce pierd mult timp la jocuri de cărți. Cei ce prea doresc jocul. Cei ce joacă în sumă mai mare, decât le permite starea lor materială.

Inch. Nu e nevoie să renunțăm la toate bucuriile lumii. Sf. Pavel ne recomandă să ne bucurăm, însă „în Domnul“. Ps. David zice: mai mult ajunge o zi în societatea Domnului, decât zece mii în mijocul plăcerilor lumești.

B) Dum. XVI. d. Rusaliu (I. după In Sf. Cruci).

„Toată noaptea ne-am trudit și nimica nu am prins, dar după cuvântul tău voiu arunca mrejea“ (Luca V. 5).

Intr. Creștinii cei răi doresc, ca fără fapte bune să ajungă la rezultat. Apostolii au lucrat noaptea: și creștinii cei răi lucrează fără lumina credinței

Tract. I. Credința pierde fără fapte bune. Credința este un dar alui Dumnezeu. Credința e lumină dată dela Dumnezeu. Singură Biserica e incredințată să vestească credința. Credința e neapărat de lipsă spre mântuire. Cine nu o grijește nu o alimentează prin fapte bune, se expune pericolului de a-o pierde. Credința o putem pierde. Credința o putem pierde noi, și o pot lua dela noi lucrurile lumești. Atunci zice Hristos: „Taie-l, (arborele ce nu aduce roade), pentru ce ține locul“.

II. Cei răi nu vreau să aibă credință. Judecata lor e: „De nu ași fi venit și nu ași fi vorbit păcat nu ar avea“. Dacă vede cel rău viața vecinică, osânda lui și-o vede, căci „Încât s'a preamărit, și a trăit în desfătări, atâta tortură să-i dați“. Apoc.

Inch. Celor ce nădăjduesc întru Domnul, toate li se întorc spre bine.

— Ami —

„Tipografia și Librăria Românească“ Oradea-Mare. — Redactor resp.: Păr. Dr. Aloisiu L. Tăutu.